

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 23.

V Ljubljani, 1. decembra 1877.

Tečaj XVII.

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

23.

Kako kričanje je pač za šolstvo; ali kedar se pride do tega, mu kaj pomagati, takrat pa vse obmolkne. Jaz menim, da bi se šolstvo moralo najbolj ceniti; ali vendar se ravna tako po mačehovsko ž njim. Le denar, ta gre tako težko ljudem iz rok, raje ga dadó za Bog ve kaj, le za to jako koristno napravo ne. Vse vpije: „das Schulwesen muss gehoben werden“ (te besede moram navesti po nemški, ker jih slovenski nobeden ne izreče), in s temi besedami je že vse doveršeno. Dokler bo imel učitelj toliko plače, kot navaden pisar ali berič, ni upati zboljšanja. Čemu bi se pa tudi trudil učitelj? Več mu tako ne dadó, manj pa tudi dobiti ne more. Ako hoče dobiti človek veselje do česa, mu mora to tudi precej mikavno biti. Kako pa bo imel učitelj veselje do poduka in do svojega nadaljnega izobraževanja, ako vidi, da si vsak berič lahko več prisluži, akoravno se mu ni treba nič učiti. Gospóda moja, jaz imam strašne izkušnje iz svojiga učiteljevanja, posebno v začetku. Oj, ko bi vam jaz napisal, s kacími občutki sem jedel od začetka cel mesec samo suh kruh, oj, kako bi vi gledali! V tacem položaji naj ima pa kdo veselje do svojega stanu! Mislil sem si večkrat; moji predstojniki, ki mi dajo ukaze, jedó pečenko, pijó kavo, kadé lepo dišeče smodke; jaz pa tolčem tebe, ljubi kruhek, ki si star in terd, kot bi te bil še Adam pekel, in kaditi moram tebe ljubi tobaček po štiri krajcarje. Ne dišiš, seveda tako prijetno, kot drage smodke, ali vsaj potolažiš me in me spominjaš, da se ravno tako, kakor ti, vse pozemeljsko v prah spremeni.

Daljni vzrok, zakaj učitelji na šolskem polji ne morejo delovati vspešno je pa, da se jim stavlja toliko ovir od domače odgoje. Stariši se dostikrat hudujejo že zato, ker morajo pošiljati otroke v šolo; zdaj pa naj učitelj njihovo dete malo kislo pogleda, že imajo dosti tvarine, zabavljati čez njega. En izgled. Letos je na Dunaji poslal neki učitelj dečka iz šole, ker je imel uši, naj se doma očisti. Deček je bil sin nekega juda, in ti ljudje si ne puste ničesa dopasti. Takoj je bilo natisnjeno v dunajskem „Extrablattu“ pismo od očeta, polno zabavljic na onega učitelja, da zaničuje jude in družega neumnega več. Kaj se zgodi! Ta stvar je prišla v preiskavo, in pokazalo se je, da je imel fant uši, da so drugi otroci učitelja opozorili na nje, in on ga je poslal domov, naj se očedi, kar bi storil vsak učitelj. — Naj bi pomislili stariši, da s takim postopanjem proti učitelju toliko škodujejo svojemu otroku. Ali ga bo otrok spoštoval, cenil in častil, ker ga ima vsak pravico ozmerjati, kot najnižjega služabnika, in ga osramotiti pred vsem svetom. In če ga otrok ne spoštuje, ali bo hotel sprejemati nauke, ktere mu on daje. In če potem otrok zaostane v kakem razredu, edino zato ker ni nič znal, oj, potem pravijo stariši: ta učitelj ga je pustil sedeti, ker ima hudo jezo na njega. O vi stariši, kako malo premislite! Prevdarite vendar poprej, ali niste znabiti vi sami sè svojim nepremišljenim govorjenjem zoper učitelja znabiti zakrivili, da ga vaš otrok ni spoštoval, in se tedaj tudi učiti ni hotel. En prevdarek je boljši, kot dva dni hoda, pri otroku je pa en prevdarek dostikrat važnejši, nego celo leto.

Pa ne samo domača odgoja nasprotuje učitelju, on ima še druge hujše nasprotnike. To so pa tisti, ki jih Nемеc imenuje „Afterpädagogen“. To so oni ljudje, ki zajemljejo le iz časnikov svojo pedagogično modrost, mislijo se pa vendar vsegavedne o šolskih zadevah. Posebno dobro znajo Salzmannov izrek, da mora učitelj izvir vseh napak svojih učencev v sebi iskati. S tem stavkom jim je dano mogočno orožje zoper učitelje, in Bog zna, da je prav pridno rabijo. Ako vidijo na cesti kakega spridenega šolarčka, že pravijo: kdo je kriv drugi, kot učitelj. Nehajte vendar, vi sprideni pedagogi, tako se smešiti, saj imate vendar malo možganov v glavi.

Najhujše je pa za učitelja, ker nima čisto nobenega sredstva, otroku nasprotovati, to je, kaznovati ga. Slovenski pregovor prav dobro pravi: Šiba novo mašo poje. Ali šiba mu je prepovedana, tako izverstno sredstvo zoper termoglavnost in neubogljivost otroško. Jaz vem iz svojih otroških let, kako moč je imela palica do nas, ako jo je učitelj le pokazal. Ako je pa še koga nažvižgal ž njo, kak mir je bil potem, kako smo verno poslušali, nobeden se ni ganil. Da smo se takrat jezili nad njo, to se samo ob sebi razumé; ali na učitelja ni bil vendar nihče hud. Pa še drug dober namen bi imela palica posebno v sedanjem času. Svet

hoče sedaj, da se vsak posamezni vklanja in pripogiba, kolikor more; ali pa ni palica ravno prav izverstno sredstvo za vklanjanje. Kdor je kaj značajan, ta se tako ne bo vklanjal vsacemu, neznačajni se bode pa tudi brez palice samo za ljubi vsakdanji kruhek. Pravijo, da mora učitelj v šoli namestovati stariše; ti pa smejo rabiti palico; zakaj bi je tedaj on ne smel, ki je njihov namestnik. Če mu je ne bo treba rabiti, je gotovo ne bode, če je bo pa treba, potem bode gotovo neizmerno koristna.

— Ljudje bi se dali najbolje deliti v dva oddelka: v pedagoge in nepedagoge, t. j. v tiste, ki odgojajo in v tiste, ki se odgojajo, ali ki še potrebujejo odgoje. Kakor vsakdo lahko izprevidi, bi ne spadali v drugi oddelek sami otroci, ampak tudi mnogó odraslih, saj so ti mnogokrat bolj potrebni odgoje, kakor mali otroci. Pedagog. Kako krasno in mikavno ime je to, pa tudi slovensko „odgojitelj“ ni nič napačno; vendar nemško: „Erzieher“ se mi pa prav nič ne dopade. „Erzieher“ ima svojo koreniko v besedi „ziehen“, t. j. vleči. Reče se tudi: „bei den Dühren ziehen“ za ušesa vleči. Ta izrek pa gotovo v marsikomu vzbudi neprijeten občutek, zaboli ga gotovo za ušesi, kakor če vidi koga, da vgrizne prav kislo jabolko. Ostanimo pa pri besedi pedagog. Ta ni slovenska, nemška pa tudi ne, ampak gerška. Sestavljena je iz dveh: namreč iz „pais“ po slovenski deček in „ago“ po slov. voditi. Pedagog je bil pri Gerkih tisti, ki je dečke okrog vodil. Navadno so bili zato odmeneni služnji. Podučevali pa niso dečkov ti pedagogi. Dan danes ste pa pedagog in učitelj ena in ista osoba. Od poduka se tirja, da je tudi odgojilen, da blaži mladinsko serce in mu vcepi kali ljubezni do resnice in pravice.

Pedagogi so bili od nekdaj moški, če tudi, le služnji. Ženski spol so odgojevale ženske, ali niso ga vodile okrog, ampak priderževale doma, kar je bilo tudi čisto pametno. Ženska enkrat ni za družega, kot za dom, da ga v redu ima. Ona mora biti gospodinja, če se tudi možu ne more reči, da je gospodar. Ali v novejšem času so prišle ženskam strašne muhe v glavo. Začele so študirati za doktorje, profesorje in za Bog vé kaj še. Čudne muhe! Pa pustimo jim veselje, da ne bodo mislile, da smo jim moški nevoščljivi. Čez dvajset let bodo šli tako vsi ti ženski profesorji in dohtarji v penzijo, če še prej ne. Ali če pa kateri ženski rečemo, da je pedagoginja, kar se tudi mnogokrat sliši, takrat pa vsak pameten človek vé, da ne razumemo tega pojma. Saj ne vodijo one dečkov okrog in tudi ne odgojujejo, ampak k večemu dekleta. Deklè se pa ne pravi po gerško „pais“.

Kakov posel pa ima odgojitelj? On mora narediti iz človeka človeka, ki še ni v pravem pomenu človek. On ga mora storiti sposobnega, gibati se v človeški družbi, in da ji je koristen ud. Kako malo pa jih je koristnih. Ne motim se, ako rečem, da so človeški družbi koristni

le odgojitelji. Oni skerbé, da se naredi ji zopet kaj koristnih údov. Če se jih pa ne, pa zopet niso krivi. Druge okoliščine so jih izpridile. Saj tudi zidar ni kriv, če kdo po noči podre zid, ki ga je on postavil; ali malar tudi ne, če mu je kdo zmazal ali raztergal sliko, ki jo je napravil on. Vendar tega nočejo umeti nekteri. Če se kak šolarček kaj zvonaj šole pregreši; kdo je kriv? — Učitelj, kdo pa drugi. Koliko je na tem resnice, to pustimo premišljevatí čestitim bralcem. Jaz menim, da je to prav nesramna laž. Pa „de gustibus non est disputandum“.

Zdaj pa pridemo do jako važnega vprašanja: Kakšen mora biti dober odgojitelj? — Odgojitelj je, kakor sem že enkrat omenil, potrebno zlo na zemlji, kakor tudi plačane dojenice. Najbolje je seveda, ako stariši sami odgojajo svoje otroke, ker pa postanejo mnogi stariši, ki nimajo niti pojma o otroški odgoji, pri teh so odgojitelji gotovo jako potrebni in važni. Dobro je pa, če imajo taki stariši kaj premoženja, da lahko plačajo odgojitelja, strašno slabo je pa za otroka, čegar stariši so ubogi. Zato je pa vprašanje: kake lastnosti mora imeti dober odgojitelj? v pedagogiki jako važno — skoro najvažneje. Za odgovor na to bom navedel zopet Rousseau-a in ga po moči komentiral. On pravi:

1. „Učitelj in odgojitelj morata biti ena in ista oseba“.
2. „Odgojitelj ne sme odgojati za denar“.
3. „Odgojitelj mora biti mlad; on bi moral biti prav za prav otrok, da bi se igral s svojim gojencem“.
4. „Odgojitelj ne sme odgojevati otroka le štiri leta, ampak mora krog njega biti do 25. leta. Dober odgojitelj zamore le enega otroka dobro odgojiti“.

To so Rousseau-ove misli. Ako tudi je on živel pred sto leti, vendar je povedal take resnice, ktere so komaj sedaj izpoznali ljudje. Koliko časa pač potrebuje vsaka resnica, da se vkorenini v ljudstvo! Ker so te štiri točke jako važno, zato si prihranimo njihovo pretresovanje za naslednji pogovor. (Dalje prih.)

Matej Ravnikar.

Baron Žiga Zois (r. 1747, u. 1819), vsem tedanjim slovenskim pisateljem res Mecena, je navdihoval kakor Vodnika, Kopitarja, tako tudi Ravnikarja, kteremu je bil osebno prijatelj.

Budil je rojake svoje po pesnih in prostih svojih spisih Vodnik, dajal je slovenščini modre pravila Kopitar, in po teh dvéh je vnel se Ravnikar, in sam vnet je za slovenščino v nemal tudi druge, licejske učence in bogoslovce, z besedo in z dejanjem. Perva zasluga njegova je torej, da je nasprot prejšnjemu nemškutarjenju Ravnikar sam jel čisto govoriti slovénsko, in da je k temu budil učence svoje, kteri so ga jako